

Ana BIOČIĆ, *Svećenici u politici: Djelovanje katoličkih svećenika u Hrvatskom saboru 1868. – 1871.*, Kršćanska sadašnjost, Biblioteka Analecta croatica christiana, sv. 50, Zagreb, 2018., 452 str.

Knjiga mlade povjesničarke Ane Biočić koja se ovdje predstavlja prerađena je i dopunjena inačica njezine doktorske disertacije koja je u prosincu 2014. obranjena na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu (naslov: *Djelovanje katoličkih svećenika u sazivu Sabora Trojedne kraljevine*; mentor: prof. dr. sc. Slavko Slišković). Namjera autorice bila je u monografski zaokruženoj formi rasvijetliti ulogu koju su katolički svećenici imali u političkom, društvenom i kulturnom životu Hrvatske u drugoj polovici 19. stoljeća, a navedeno je učinjeno na osnovu istraživanja saborskog djelovanja svećenika u sazivu Hrvatskog sabora od 1868. do 1871. godine. U hrvatskoj historiografiji ta je tema bila nedovoljno istraжена, osim kada je riječ o sporadičnom spominjanju svećenika unutar radova koji se bave samim Saborom ili sklapanjem Hrvatsko-ugarske nagodbe te spomenom poznatijih imena poput biskupa ili istaknutijih javnih djelatnika.

Knjiga započinje Sadržajem (5 – 7), sažetim Predgovorom (9) te Uvodom (11 – 18) u sklopu kojega se razjašnjava važnost saborskog zasjedanja od 1868. do 1871. godine (Hrvatsko-ugarska nagodba), ukazuje na dosadašnje spoznaje u historiografiji te sažeto predstavljaju ciljevi (istraživačka pitanja) središnjih poglavlja knjige. U prvom poglavlju predstavljen je „Položaj Katoličke crkve u Europi i Trojednoj kraljevini u drugoj polovici 19. stoljeća“ (19 – 59). Naglasak je pritom upravljen na njemačke zemlje, Francusku, Italiju i zemlje Habsburške Monarhije jer su o tim prostorima provedene opsežne znanstvene studije. Isti je odnos promatran i na tlu Trojedne kraljevine kako bi se potom usporedbom moglo razvidjeti praćenje europskih liberalnih ideja u vjerskim pitanjima.

Potom je sažeto prikazana povijest Hrvatskog sabora („Sabor Kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije“, 61 – 83) s ciljem utvrđivanja od kada su i zašto katolički svećenici bili njegovi sudionici. Navedeni su podatci važni i pri kasnijem razmatranju posebnosti saziva Sabora od 1868. do 1871. godine.

Središnja problematika knjige započinje poglavljem „Izbori zastupnika za Sabor Trojedne kraljevine 1868. – 1871. i uloga katoličkih svećenika“ (85 – 184) u kojem se raščlanjuju predizborne kampanje i sami izbori za saborske zastupnike krajem 1867. godine po svim tadašnjim županijama i izbornik kotarima. Okosnicu ovoga dijela rada činilo je arhivsko gradivo pohranjeno u Hrvatskom državnom arhivu i državnim arhivima u Rijeci i Osijeku. Naglasak je pri tome upravljen na djelovanje katoličkih svećenika u predizbornim kampanjama ne samo u ulozi kandidata već i agitatora za određenu političku stranku. „Počeci djelovanja

Sabora 1868. – 1871. godine i politički događaji koji su obilježili razdoblje zasjedanja“ (185 – 202) naslov je poglavlja u kojemu se donosi širi kontekst onovremenih političkih zbivanja, a posebna je pažnja posvećena promjenama saborskih zastupnika uzrokovanih apstinencijom iz redova Narodno liberalne stranke i smrtnim slučajevima, što se odrazilo i na broj svećenika zastupnika.

Peto poglavlje („Biografije katoličkih svećenika zastupnika u Saboru 1868. – 1871. godine, 203 – 252) donosi detaljne i za ovaj rad vrlo važne biografije Huga Ankerera, Mavra Broza, Jurja Haulika, Andrije Jandrića, Ivana Kralja, Mirka Ožegovića, Luke Petrovića, Franje Račkog, Đure Smičiklase, Vjenceslava Soića (Šoića), Josipa Jurja Strossmayera, Ivana Krstitelja Tombora, Josipa Torbara i Stjepana Vukovića, a uz uporabu arhivskog gradiva korišteni su podatci iz njihovih nekrologa (objavljenih u nizu poznatijih i manje poznatih tiskovina), kao i pripadajuća znanstvena i stručna literatura (znanstveni radovi i knjige, leksikoni, enciklopedije i drugo). Opsežno je i šesto poglavlje pod naslovom „Politička aktivnost katoličkih svećenika u Saboru Trojedne kraljevine 1868. – 1871., 253 – 385) u kojem se općenito obrađuju tematike zastupljene u Saboru, djelovanje katoličkih svećenika u saborskim odborima i analiziraju prijedlozi i interpolacije Huga Ankerera, Mavra Broza, Andrije Jandrića, Luke Petrovića, Vjenceslava Soića i Stjepana Vukovića. Nadalje, pažnja autorice posebno je usmjerena na djelovanje katoličkih svećenika u raspravama o političkim pitanjima (primjerice, Riječko pitanje, Nagodbeni operat, izbor zastupnika za zajednički sabor, kršenje Nagodbe, zakon o potrošarini na meso i vino), o gospodarskim pitanjima (izgradnja prometne infrastrukture, pitanje urbarskih odnosa i ukidanja kućnih zadruga), o vjerskim pitanjima (žalba stanovnika Iriga na manastir Hopovo, pravo na desetinu modruškog kaptola, naseljavanje trapista u Trojednu kraljevinu, financiranje vjerozakonskih i školskih zavoda, financijska pomoć uršulinkama), o socijalnim pitanjima (izgradnja ustanove za umobolne), o znanosti i obrazovanju (uzvišenje škola na viši stupanj, utemeljenje Sveučilišta u Zagrebu, plaće učitelja, pučke škole) te o drugim temama (saborski troškovi, tiskanje Saborskog Dnevnika, zgrada u Savskoj ulici, rasprava o nevaljanom izboru zastupnika Šafarića, zahtjev za ponovnim pretresanjem svih zakona izglasanih u sabornici 1868. godine, instalacija bana Levina Raucha, povlačenje prijedloga). Iz ovoga je poglavlja razvidno kako su katolički svećenici kao zastupnici djelovali kako u raspravama od državnog interesa tako i u onima od lokalne važnosti. Također, već i sudjelovanje malobrojnih svećenika u nizu saborskih odbora dokazuje njihov ugled i involviranost u raznolike aspekte saborskog rada. Od ukupno utvrđena 52 saborska odbora, utemeljena radi razmatranja različitih tema, svećenici su bili u njih 30, od čega su u devet vršili dužnost predsjednika.

Naposljetku, iz ovoga opsežnog poglavlja razvidno postaje da su svećenici zastupnici češće bili unionisti, iako je i među njima dolazilo do diferencijacije. U završnom sedmom poglavlju („Sudjelovanje svećenika saborskih zastupnika 1868. – 1871. godine na drugim saborskim zajedanjima“, 387 – 399) autorica pokazuje kako je većina svećenika u razdoblju kojim se bavi ova knjiga bila aktivna na više saborskih zasjedanja. U „Zaključnim razmatranjima“ (401 – 412) autorica sumira prethodno obrađena tematska pitanja. Smatra da se može zaključno kazati da iako svećenici nisu dijelili ista politička uvjerenja, što dokazuje njihova pripadnost različitim političkim grupacijama, ali i različitost stavova oko političkih pitanja unutar iste stranke, kada je bila riječ o vjerskim pitanjima, djelovali su složno unutar sabornice.

Na kraju knjige nalaze se: popis uporabljenih izvora i literature (413 – 432), sažetak na engleskom jeziku (433 – 434), kazalo mjesta (435 – 441) te kazalo osobnih imena (443 – 452).

Monografija Ane Biočić prvo je znanstveno djelo koje sustavno i cjelovito istražuje, raščlanjuje i valorizira angažman katoličkog svećenstva u radu Hrvatskog sabora u jednoj saborskoj periodu. Potrebno je, kako je napomenuo i jedan od recenzenata, naglasiti da je tema sagledana i širem kontekstu, odnosno da je načinjena i iznimno važna usporedba položaja Katoličke crkve u Hrvatskoj s njezinim položajem u drugim europskim zemljama. To, uz brojne druge odlike, ovu knjigu čini vrhunskim znanstvenim djelom.

Lovorka Čoralić